

СОЦІАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧОЇ РОБОТИ З ОСОБАМИ З ІНВАЛІДНІСТЮ В УКРАЇНІ

Тетяна КУРЧАБА

*Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського,
м. Львів, Україна, e-mail: kurchat@ukr.net*

Вступ. Згідно з даними статистичних служб, 3 млн осіб в Україні офіційно зараховано до людей з фізичними та розумовими вадами, відповідно до цього, за такими ж статистичними даними, в Україні з 1993 року кількість неповносправних дітей зросла на 28,5 тис. і тепер становить 150,3 тис. дітей, при загальному зменшенні дитячого населення на 1,4 млн. Частка неповносправних дітей зросла від 1,1 до 1,6% [1]. Водночас усіма формами фізкультурно-оздоровчої роботи охоплено лише 16,7 тис. осіб, що становить менше ніж 1% від загальної кількості неповносправних [2].

Мета роботи – дослідити соціальні проблеми розвитку фізкультурно-оздоровчої роботи з особами з інвалідністю.

Методи дослідження: аналіз та узагальнення літературних джерел та статистичних даних, опитування, методи математичної статистики.

Результати дослідження. У центрах «Інваспорту» культивують близько 25 видів спорту і Львівщина у розвитку фізичної культури і реабілітації осіб з інвалідністю займає одне з провідних місць в Україні. У спортивних секціях і групах фізичною культурою та спортом займається понад 500 спортсменів-визочників із 19 видів спорту. Щорічно проводять змагання серед людей з особливими потребами.

Опитуванням охоплено 70 осіб із травмами хребта і спинного мозку та дитячим церебральним паралічем, які представляли різні регіони України, тому вибірка є репрезентативною.

Серед опитаних респондентів 43% неповносправних потребує допомоги супровідника, а 39% можуть пересуватися самостійно. Враховуючи нозологію респондентів, ми з'ясували причину отримання інвалідності: у 44% респондентів причиною неповносправності є побутова травма, у 18% респондентів – виробнича, ще 16% – армійська травма, а 22% – неповносправні від народження. У 72% неповносправність пов'язана з травмою хребта, у 9% – наслідок хронічного захворювання, у 6% – ДЦП та у 6% пошкодження тазових органів, у 7% – ампутації. Оскільки у нашому дослідженні брали участь особи з інвалідністю І групи, нас відповідно цікавило і питання про фізіологічні потреби, які можуть виникнути під час занять фізичною культурою та спортом: у 41% респондентів є проблема з сечовипусканням, 59% опитаних не відчують особливих проблем, які б завадили на заняттях фізичною культурою та спортом.

Результати нашого дослідження дають підстави стверджувати, що люди з обмеженими можливостями руху більше, ніж здорові, цікавляться спортивним життям України. Незалежно від рівня активності, всі учасники опитування позитивно ставляться до масових спортивних заходів та фізичної культури. Відповідаючи на запитання про пріоритетність фізкультурно-спортивної діяльності для цих нозологій, більшість респондентів, зокрема 74%, віддають перевагу фізкультурно-оздоровчому напрямку, 26% – професійно-спортивній діяльності, одночасно респонденти звертають увагу на нестачу інвентарю та кваліфікованих тренерів, які б були обізнані з роботою з особами з інвалідністю. Після відповіді на запитання «Чи займалися Ви раніше спортом?» з'ясували таке: 38% займалися до травми, 32% почали займатися після травми і 30% зовсім не займаються спортом. Відповідаючи на запитання про необхідність занять спортом, переважна більшість, а саме 83%, виявила таке бажання, близько 69% від-

повіло, що для осіб з інвалідністю на візках місце для занять зовсім не пристосовані і це є однією з основних причин, які гальмують можливість займатися спортом. Вікова диференціація на заняттях не має значення.

Ми намагалися з'ясувати, які види спорту подобаються людям з інвалідністю, і отримали такі результати: найбільш привабливими для них є настільний теніс (49%), баскетбол на візках (27%), стрільба з лука (28%), волейбол сидячи (15%), плавання (12%), фехтування (9%), бадмінтон (7%) та дартс (3%). Нас цікавило питання «Чи володіють особи з інвалідністю інформацією щодо існування центрів “Інваспорту” в Україні?». Майже 51% опитаних зазначили, що знайомі з діяльністю відповідних центрів, проте 42% такою інформацією не володіють, і лише 7% респондентів не виявляють до цього особливого інтересу. За даними опитування серед основних причин, які перешкоджають особам з інвалідністю займатися фізичною культурою та спортом, є такі: брак коштів 58%, задалека відстань до місця занять – 53%, пристосування місць – 44%, брак інвентаря – 27% і відсутність кваліфікованих фахівців – 9%.

Варто наголосити, що розвиток фізичної культури серед людей з обмеженими можливостями не вдасться забезпечити без високоосвічених фахівців, підготовка яких потребує науково обґрунтованого, інтегративного підходу з урахуванням світового досвіду, результатів педагогічних, психологічних, медичних і соціологічних досліджень. Слід зазначити, що в Україні поки що відсутня системна робота у цьому напрямі, немає програм щодо пристосування спортивних, культурних, торговельних закладів до потреб осіб з інвалідністю, в експлуатацію і надалі часто вводять об'єкти, які не відповідають потребам осіб з інвалідністю.

Результати соціологічного дослідження дають підстави стверджувати, що до основних причин низького рівня розвитку фізичної культури серед осіб з інвалідністю в Україні належать такі:

1. Відсутність елементарних умов для залучення осіб з інвалідністю до занять фізичною культурою та спортом: можливість самостійно переміщуватися в громадському транспорті, нерозв'язаність проблем у містобудівництві, архітектурні бар'єри, практична відсутність адаптованих спортивних споруд, інвентаря.

2. Недостатня кількість професійних організаторів, інструкторів, тренерів зі спеціальною підготовкою, особливо гостро ця проблема постає в регіонах.

3. Низький рівень мотивації у осіб з інвалідністю до занять фізичною культурою та спортом.

Ключові слова: особи з інвалідністю, робота з особами з інвалідністю, фізкультурно-оздоровча робота.

Список використаних джерел

1. Кальченко К. О. Забезпечення інклюзії молоді з інвалідністю в університетське середовище / К. О. Кальченко, Г. Ф. Нікуліна // Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами : зб. наук. пр. – Київ, 2009. – № 6 (8). – С. 10–15.

2. Про становище осіб з інвалідністю в Україні: нац. доп. – Київ : [б.в.], 2013. – 198 с.